

ingediend op **1346** (2021-2022) – Nr. 1
24 juni 2022 (2021-2022)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Katrien Schryvers, Maaïke De Rudder, Sofie Mertens,
Vera Jans, Joke Schauvliege en Loes Vandromme

over het ondersteunen van lokale besturen
bij het uitwerken van een beter aangepast,
proactief mantelzorgbeleid

1. Inleiding

Mensen worden het liefst verzorgd in hun eigen thuisomgeving, door mensen die hun nabij zijn. Omgekeerd dragen mensen ook graag zorg voor elkaar. Mantelzorg is een waardevolle en noodzakelijke aanvulling op de professionele zorg.

Mantelzorg is in principe een vrijwillig engagement, dat vaak een bron van zingeving en positieve keuze in zich draagt. Een studie van de Vlaamse overheid stelde vast dat acht op de tien mantelzorgers instemde met stellingen als "ik vind het vanzelfsprekend om te doen" of "ik doe het uit liefde en genegenheid".¹ Dat betekent echter ook dat twee op de tien mantelzorgers dat niet zo ervaart. Toch nemen ook die mantelzorgers vaak voor langere tijd de zorg voor een zorgbehoevende op zich. Ongeacht de beweegredenen om mantelzorg te bieden kan die taak bovendien als erg belastend worden ervaren. Een Vlaamse studie stelt vast dat de helft van de mantelzorgers de zorg als emotioneel belastend ervaart, en ongeveer 24 procent ervaart het als fysiek belastend. Daarnaast ervaart 18 procent van de deelnemers dat ze onvoldoende tijd voor zichzelf hebben en 12 procent dat ze onvoldoende tijd voor het eigen gezin hebben door de zorg en ondersteuning die ze bieden.²

Hoewel mantelzorg voor de meesten een vrijwillig engagement is, mag dat vanuit het beleid zeker niet vanzelfsprekend worden gevonden. Integendeel, een sterk ondersteuningsbeleid voor mantelzorgers moet ervoor zorgen dat dit engagement niet te belastend wordt, en de mentale en fysieke gezondheid van de mantelzorgers niet aantast. Zorgzaam omgaan met mantelzorgers en hen ondersteunen waar dat mogelijk is, zijn voorwaarden om mantelzorg ook duurzaam te maken.

In 2016 werd voor de eerste keer een Vlaams mantelzorgplan opgemaakt, voor de beleidsperiode 2016-2020.³ Het beleidsplan focuste op de maatschappelijke erkenning, waardering en ondersteuning van mantelzorgers, de positie van mantelzorgers binnen de zorg en de specifieke situatie van jonge mantelzorgers. In 2022 werd, na evaluatie van het eerste mantelzorgplan, een nieuw plan gelanceerd voor de periode 2022-2024. Ook in het nieuwe plan ligt de klemtoon op de erkenning, herkenning en ondersteuning van mantelzorgers. Samen met terreinpartners werd daarvoor een reeks heel concrete acties opgesteld.⁴

De indieners van deze conceptnota stellen vast dat er de afgelopen jaren vanuit de verschillende beleidsniveaus heel wat initiatieven werden genomen om een duurzaam mantelzorgbeleid uit te bouwen. Ze zijn echter van mening dat het mantelzorgbeleid meer proactief zou moeten kunnen verlopen dan vandaag het geval is. Mantelzorgers blijven nog te veel onder de radar, kennen het ondersteuningsaanbod onvoldoende en maken er dan ook te weinig gebruik van. In deze conceptnota worden enkele concrete beleidsvoorstellen gedaan met het oog op de betere detectie en proactieve benadering van mantelzorgers. Concreet worden voorstellen gedaan om, binnen een duidelijk afgelijnd kader en voor afgebakende doelstellingen, persoonsgegevens te delen met de lokale besturen zodat die enerzijds het lokale mantelzorgbeleid beter kunnen afstemmen op de doelgroep en anderzijds mantelzorgers proactief kunnen informeren over hun rechten en het ondersteuningsaanbod.

¹ Bronselaer, J., Vandezande, V., Vanden Boer, L., & Demeyer, B. (2016). Sporen naar duurzame mantelzorg. Hoe perspectief bieden aan mantelzorgers? Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Geraadpleegd op 16 juni 2022, via https://www.departementwvg.be/sites/default/files/media/2016_Sporen_naar_duurzame_mantelzorg_DWVG_0.pdf.

² Verwijzing naar het technisch rapport Zorgenquête 2021, waarvan de resultaten niet gepubliceerd werden, in het Mantelzorgplan 2022-2024. Geraadpleegd op 16 juni 2022, via <https://www.mantelzorgers.be/Documents/Mantelzorgplan%202022-2024.pdf>.

³ Vlaams Mantelzorgplan 2016 – 2020. (z.d.). Geraadpleegd op 16 juni 2022, via <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/25575>.

⁴ Mantelzorgplan 2022-2024. (z.d.). Geraadpleegd op 16 juni 2022, via <https://www.mantelzorgers.be/Documents/Mantelzorgplan%202022-2024.pdf>.

Profiel van de mantelzorger

Het is moeilijk om een cijfer te plakken op het aantal mantelzorgers in Vlaanderen. Veel mensen beseffen niet dat ze mantelzorger zijn: ze leven samen met een zwaar zorgbehoevende persoon en dragen er dagelijks zorg voor, maar ze zien zichzelf niet als mantelzorger. Vooral jonge mantelzorgers zouden vaak niet beseffen dat ze mantelzorger zijn, omdat ze in die rol gegroeid zijn en zelf niet altijd beseffen dat ze een rol opnemen die in feite aan volwassenen toekomt.⁵ In het nieuwe mantelzorgplan wordt verwezen naar de zorgenquête van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (SWVG), waaruit blijkt dat 33 procent van de Vlaamse bevolking van 18 jaar en ouder mantelzorg verleende in het jaar voor de enquête werd gehouden. Tegelijkertijd bleek dat zeven op de tien Vlamingen die in dat jaar ondersteuning nodig hadden wegens een langdurige ziekte, gezondheidsproblemen of een beperking, hulp kreeg van familie, vrienden, burens of kennissen.⁶

In het kader van de Vlaamse sociale bescherming (VSB) worden jaarlijks het aantal unieke mantelzorgers en het aantal unieke zorgbehoevenden die hulp krijgen van een mantelzorger geregistreerd. In 2021 werden in dat kader 164.976 unieke mantelzorgers en 142.828 unieke zorgbehoevenden geteld. Drie vierde van die zorgbehoevenden (75 procent) ontving zorg van één mantelzorger. Er zijn echter ook zorgbehoevenden die het geluk hebben te worden omringd door twee, drie of zelfs meer mantelzorgers. Andersom kunnen mantelzorgers hulp bieden aan meer dan één zorgbehoevende. De meeste mantelzorgers (92,3 procent) verzorgden maar één zorgbehoevende.⁷

Tabel: Aantal mantelzorgers per leeftijdscategorie in 2021, registratie van de VSB.

Leeftijdscategorie	Aantal
Onbekend	1.321
0-18	10
19-25	437
26-44	13.481
45-64	75.794
65-69	20.499
70-74	15.383
75-79	13.530
80-84	12.586
85-89	8.906
90-94	2.701
95-99	321
> = 100	7
Totaal	164.976

Verder wordt op basis van cijfers die verzameld worden in het kader van de VSB, geconcludeerd dat de rol van mantelzorger het vaakst (79,5 procent in 2021) wordt opgenomen door een familielid. Meestal nemen mantelzorgers de zorg voor hun partner of hun echtgenote of echtgenoot op zich (39,1 procent). Ook (schoon)-dochters laten zich in die rol opmerken. Bij bijna een derde (29 procent) van de mantelzorgrelaties in 2021 ging het om een (schoon)dochter die de zorg op zich

⁵ Jonge mantelzorgers. Als kind kan je ook mantelzorger zijn! (z.d.). Vlaams Expertisepunt Mantelzorg. Geraadpleegd op 16 juni 2022, via <https://www.mantelzorgers.be/Pages/Jonge%20mantelzorgers.aspx>

⁶ Er wordt verwezen naar Willems et al. 2021.

⁷ *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2021-22, nr. 425 van 3 maart 2022 van Katrien Schryvers aan minister Wouter Beke.

nam voor haar (schoon)moeder en/of (schoon)vader. Ze doen dat vaker dan hun broers, die dat doen in 14,3 procent van de gevallen. Zo goed als de helft van de mantelzorgers (46 procent) was tussen 45 en 64 jaar oud.⁸

Mantelzorg is een breed begrip en het kan gaan over heel uiteenlopende gradaties. Een recente Vlaamse studie toont aan dat 67 procent van de volwassen mantelzorgers minder dan tien uur per week hulp en ondersteuning verleent, 19 procent tussen tien en twintig uur per week, 11 procent tussen eenentwintig en zestig uur per week en 3 procent meer dan zestig uur per week. Het zijn vooral ouderen en lager opgeleiden die zeer intensief mantelzorg verlenen. Bij de mantelzorgers op beroepsactieve leeftijd wordt mantelzorg in zeven op de tien gevallen gecombineerd met betaald werk. Bij de jongere mantelzorgers tussen 18 en 25 jaar volgt zes op de tien een opleiding.⁹

Het Departement Welzijn Volksgezondheid en Gezin heeft in juni 2021 een rapport over jonge mantelzorgers gepubliceerd, waarin bevindingen uit drie onderzoeken werden gebundeld.¹⁰ Een vijfde (21 procent) van de Vlaamse jongeren in de leeftijdsgroep van 11 tot 18 jaar woont bij een persoon met een langdurige ziekte of beperking. Het aandeel jongeren dat bij een persoon met een langdurige ziekte of beperking woont en thuis minstens vier uur per week taken op zich neemt, komt op 5 procent. Het contrast met de leefwereld van andere jongeren is heel groot, wat maakt dat jonge mantelzorgers moeilijker over hun situatie zullen praten. De situatie van een jonge mantelzorger is dan ook niet te vergelijken met die van een volwassene die de zorg voor een kind, ouder of partner op zich neemt. Jonge mantelzorgers hebben te kampen met verschillende welzijns- en gezondheidsproblemen. Hun mentale en lichamelijke gezondheid is minder gunstig dan die van jonge niet-mantelzorgers. Jonge mantelzorgers rapporteren vaker een lagere levenskwaliteit, een lagere levenstevredenheid en een slechte gezondheidsbeleving.

Het spreekt voor zich dat jonge mantelzorgers andere ondersteuningsbehoeften ervaren dan oudere mantelzorgers. Vzw ZoJong! – een vereniging van studerende jongeren – is ontstaan vanuit de vaststelling dat er te weinig aangepaste ondersteuning is voor jonge mantelzorgers. Ook het onderwijs kan nog meer rekening houden met de uitdagingen waar die jongeren mee kampen, bijvoorbeeld met het feit dat jonge mantelzorgers minder zeggenschap hebben over de manier waarop ze hun schoolvrije uren besteden. Op een vraag om uitleg van Katrien Schryvers aan de minister van Onderwijs geeft de minister aan dat het nodig kan zijn dat scholen zich meer bewust worden van die problematiek.¹¹

2. Erkenning van mantelzorgers en financiële ondersteuning op Vlaams en federaal niveau

Op federaal niveau werd op 17 mei 2019 de wet tot erkenning van de mantelzorgers goedgekeurd. Dankzij die wet kunnen mantelzorgers zich sinds 1 september 2020 via het ziekenfonds laten erkennen. Dat erkenningsattest voor mantelzorgers staat ook bekend als het mantelzorgattest of het mantelzorgstatuut. Het gaat in feite om twee afzonderlijke attesten, die apart moeten worden aangevraagd: het algemene erkenningsattest, waar geen nieuwe rechten aan verbonden zijn, en de erkenning met sociaal voordeel voor mensen die mantelzorgverlof willen

⁸ *Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2021-22, nr. 425 van 3 maart 2022 van Katrien Schryvers aan minister Wouter Beke.

⁹ Verwijzing naar het technisch rapport Zorgenquête 2021, waarvan de resultaten niet gepubliceerd werden, in het Mantelzorgplan 2022-2024. Geraadpleegd op 16 juni 2022, via <https://www.mantelzorgers.be/Documents/Mantelzorgplan%202022-2024.pdf>.

¹⁰ Bronselaer, J., e.a. (2021). Jonge mantelzorgers in de kijker. Resultaten en aanbevelingen uit drie onderzoeksrapporten. Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Geraadpleegd op 16 juni 2022, via <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/44625>.

¹¹ *Vragen om uitleg* VI.Parl. 2020-21, nr. 4089 over de aandacht voor jonge mantelzorgers in onderwijsinstellingen van Katrien Schryvers aan minister Ben Weyts.

aanvragen. Dat tweede attest is bestemd voor mensen die over het algemene erkenningsattest beschikken en die daarbovenop nog aan enkele voorwaarden voldoen, zoals zorgen voor iemand met een voldoende hoge ondersteuningsbehoefte. Mensen die gebruikmaken van het mantelzorgverlof, krijgen daarvoor een onderbrekingsuitkering van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA).

Om mensen aan te moedigen het mantelzorgverlof op te nemen, bestaat er op Vlaams niveau daarnaast ook een aanmoedigingspremie, die deels het loonverlies compenseert van iemand die van het mantelzorgverlof gebruikmaakt.¹² Die aanmoedigingspremie kan sinds 5 maart 2021 worden aangevraagd, met terugwerkende kracht vanaf 1 september 2020. Voormalig minister van Werk Hilde Crevits gaf daarover in april 2022 aan dat er tot nog toe weinig gebruik wordt gemaakt van de aanmoedigingspremie, wat verband houdt met het feit dat er ook weinig gebruik wordt gemaakt van het mantelzorgverlof.¹³ In 2021 kregen over heel het Belgische grondgebied gemiddeld 76 mantelzorgers per maand een onderbrekingsuitkering van de RVA en waren er maar 25 goedgekeurde aanvragen voor de Vlaamse aanmoedigingspremie. Gezien het grote aantal mantelzorgers in Vlaanderen, waaronder ook mensen met een job, is het op zijn minst verrassend te noemen dat er zo weinig gebruik wordt gemaakt van het mantelzorgverlof en de bijbehorende aanmoedigingspremie. Het is goed mogelijk dat mantelzorgers niet goed op de hoogte zijn van die nieuwe mogelijkheden en het is dan ook nodig dat daar gerichte communicatie over gevoerd wordt.

3. Zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden

Mensen met een zware zorgbehoefte kunnen, ongeacht hun leeftijd, via de Vlaamse sociale bescherming een zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden ontvangen.¹⁴ Het gaat om een niet-belastbare, vaste toelage van 130 euro per maand, die wordt uitbetaald door de Vlaamse Zorgkas. Het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden kan vrij besteed worden. Dat bedrag, of een deel ervan, kan dus ook aangewend worden om de mantelzorger te vergoeden voor eventuele gemaakte kosten, zoals het wassen van kleren of verplaatsingskosten.

Er zijn twee aanvraagprocedures voor het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden: de aanvraagprocedure voor een zwaar zorgbehoevende in residentiële zorg, en de procedure voor de mantel- en thuiszorg. Wie in een residentiële zorgvoorziening woont, en dan specifiek in een woonzorgcentrum of een psychiatrisch verzorgingscentrum, heeft automatisch recht op het zorgbudget zonder een voorafgaandelijke inschaling van de zorgzwaarte. Bewoners van woonzorgcentra moeten daarvoor zelf geen aanvraag indienen, maar bewoners van psychiatrische verzorgingscentra moeten het zorgbudget wel nog zelf aanvragen door middel van een verblijfsattest voor residentiële zorg. Wie thuis woont en zwaar zorgbehoevend is, heeft een attest van zorgzwaarte nodig om een aanvraag te kunnen indienen.

Een zorgbudget is niet combineerbaar met bepaalde andere vormen van ondersteuning, waaronder een persoonsvolgend budget of een budget voor niet-rechtstreeks toegankelijke hulp, een persoonlijk assistentiebudget, een verblijf in een multifunctioneel centrum van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), of een inschrijving in een internaat of internaat permanente openstelling van een medisch-pedagogisch instituut van het GO! (MPIGO). Ook als

¹² Dat is geregeld bij het besluit van de Vlaamse Regering van 5 maart 2021 tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 1 maart 2002 houdende hervorming van het stelsel van de aanmoedigingspremies in de privé-sector en het besluit van de Vlaamse Regering van 3 mei 2002 tot instelling van de aanmoedigingspremies in de Vlaamse private sociale profitsector, wat betreft het recht op verlof voor erkende mantelzorgers.

¹³ *Vragen om uitleg* VI.Parl. 2021-22, nr. 2506 over het lage aantal toekenningen van de ondersteuningspremie mantelzorg van Yves Buysse aan minister Hilde Crevits.

¹⁴ Zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden (z.d.). Vlaamse Sociale Bescherming. Geraadpleegd op 16 juni 2022, via <https://www.vlaamse sociale bescherming.be/zorgbudget-voor-zwaar-zorgbehoevenden>.

wordt gebruikgemaakt van ondersteuning voor personen met een handicap buiten Vlaanderen, is de combinatie met het zorgbudget niet mogelijk.

Mantelzorgers kunnen zich registreren bij de Vlaamse Zorgkas om op die manier erkend te worden als de contactpersoon van de zwaar zorgbehoevende. Alle briefwisseling over de Vlaamse sociale bescherming wordt dan naar de mantelzorg gestuurd. Die registratie is echter niet verplicht.

4. Mantelzorgbeleid door de lokale besturen

Ook op het lokale niveau kan er een mantelzorgbeleid gevoerd worden. Sommige gemeenten voorzien in een mantelzorgpremie. De voorwaarden om een premie te krijgen verschillen van gemeente tot gemeente. De gemeentelijke mantelzorgpremie wordt toegekend aan de zorgbehoevende of aan de mantelzorg. Het gemeentebestuur kiest aan wie welk bedrag wordt gegeven en wanneer dat gebeurt. De gemeentelijke mantelzorgpremie mag vrij besteed worden door degene die ze ontvangt.¹⁵ Naast de mantelzorgpremie zijn er ook lokale besturen die premies toekennen aan mensen met een zorgbehoefte, bijvoorbeeld de sociaalpedagogische toelage voor kinderen met een handicap of een premie voor personen met een handicap.

Het lokale beleidsniveau heeft een belangrijke rol te spelen op het vlak van het samenbrengen van het ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers. Een versnippering van informatie en diensten is immers een veelgehoorde klacht bij mantelzorgers. Door de nabijheid van het lokale niveau is dat het meest geschikt om oplossingen op maat aan te bieden. De provincie Oost-Vlaanderen zette bijvoorbeeld in op lokale netwerken mantelzorg waarin relevante partners zoals OCMW's, lokale dienstencentra en lokaal verankerde mantelzorgorganisaties verenigd worden.¹⁶ Door lokale netwerken voor mantelzorg uit te bouwen, kan het aanbod meer geïntegreerd aan de mantelzorg worden aangeboden. De uitrol van het geïntegreerd breed onthaal biedt ook meer mogelijkheden daarvoor, aangezien op die manier al meer samenwerking en afstemming tussen de lokale welzijnspartners tot stand werd gebracht.

Niet alleen mantelzorgverenigingen maar ook andere initiatiefnemers zoals lokale dienstencentra organiseren regelmatig vormings- en informatiesessies, bijvoorbeeld over vroegtijdige zorgplanning, de omgang met dementie, zelfzorg voor mantelzorgers enzovoort. Geïnteresseerden kunnen via mantelzorg.be, het online-trefpunt voor mantelzorgers, nagaan welke activiteiten er in welke gemeenten plaatshebben. De website biedt daarnaast uitgebreide informatie over de rechten en ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers, alsook actuele kennis en informatie over het thema. Specifiek voor jonge mantelzorgers werd er een ondersteuningspakket uitgewerkt rond de mantelzorgvriendelijke school. Terwijl dergelijke initiatieven bijzonder nuttig zijn, is het ook onvermijdelijk dat altijd maar een fractie van de mantelzorgers op die manier zal worden bereikt. Het lokale bestuur zou mantelzorgers op zijn grondgebied proactiever kunnen informeren over bijvoorbeeld de activiteiten die gepland worden op zijn grondgebied.

Lokale besturen weten echter niet wie er op hun grondgebied zwaar zorgbehoevend is of wie mantelzorg draagt. Ook als lokale besturen een sterk beleid voor mantelzorgers voeren, kunnen ze zich niet proactief tot die doelgroep richten. Ze kunnen evenmin hun aanbod afstemmen op het profiel van de mantelzorgers. Als lokale besturen toegang zouden hebben tot persoonsgegevens van zwaar zorgbehoevenden of geregistreeerde mantelzorgers op hun grondgebied, zouden ze die

¹⁵ Gemeentelijke mantelzorgpremies (z.d.). Mijn zorgloket. Geraadpleegd op 16 juni 2022, via <http://www.mijnzorgloket.be/bundeling-info/gemeentelijke-mantelzorgpremies>.

¹⁶ De Koker, B., e.a. (2016). Bouwstenen voor lokale netwerken mantelzorg. Provincie Oost-Vlaanderen. Geraadpleegd op 16 juni 2022, via <https://www.mantelzorgers.be/Documents/Bouwstenennetwerkmantelzorg.pdf>.

groep proactiever kunnen benaderen en het ondersteuningsaanbod beter kunnen afstemmen op de behoeften ervan.

Er kan een parallel getrokken worden met het decreet tot wijziging van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie, wat de gegevensdeling met het OCMW en de samenwerking met de kraamklinieken betreft, dat op 2 februari 2022 werd goedgekeurd door het Vlaams Parlement.¹⁷ Het voorstel voert een rechtsgrond in voor de gegevensdeling tussen het agentschap Opgroeien regie en de lokale besturen, met als doel de toegang van kwetsbare gezinnen tot sociale hulp- en dienstverlening te vergroten, en armoede en onderbescherming tegen te gaan. Daarnaast voert het een rechtsgrond in voor de gegevensdeling tussen de kraamklinieken en het agentschap, zodat de continuïteit van een geïntegreerd zorgtraject in de perinatale periode mogelijk wordt gemaakt. De indieners van deze conceptnota zijn van mening dat er ook gegevensdeling met lokale besturen mogelijk moet zijn om een gericht en proactiever beleid voor mantelzorgers te kunnen voeren.

5. Conclusie

Ieder bevoegdheidsniveau kan op een waardevolle manier bijdragen aan een duurzaam mantelzorgbeleid, dat wil zeggen: een beleid dat mantelzorgers ondersteunt zodat ze niet alleen hun vrijwillige engagement kunnen blijven volhouden, maar dat bovendien kunnen doen op een manier die hun eigen welzijn en gezondheid niet schaadt. Om het mantelzorgbeleid voldoende vorm te geven, te onderbouwen en te coördineren werd in 2017 het Vlaams Expertisepunt Mantelzorg opgericht, in een samenwerking tussen het Vlaams Mantelzorgplatform vzw en het steunpunt Mens en Samenleving (SAM vzw). Dankzij die professionalisering en betrokkenheid van vele terreinpartners is het mogelijk geworden om een sterk Vlaams mantelzorgplan 2022-2024 te realiseren, waarin de juiste accenten worden gelegd en waarin tegemoet wordt gekomen aan de noden en behoeften van mantelzorgers. Het aantrekkelijker maken van het mantelzorgstatuut en de harmonisering van de statuten van mantelzorgers op gemeentelijk, Vlaams en federaal niveau maken daar bijvoorbeeld deel van uit.

Het Vlaamse mantelzorgplan erkent het belang van het lokale niveau om een duurzaam mantelzorgbeleid uit te bouwen. Zo wordt het volgende gesteld: "De meerwaarde van een lokale benadering van mantelzorg ligt niet alleen in de nabijheid, maar ook in de afstemming op lokale noden en kansen (p. 22)." Het mantelzorgplan stelt tot doel om te komen tot een meer eenvormig systeem voor mantelzorgondersteuning op lokaal niveau waar lokale besturen gebruik van kunnen maken.

De indieners van deze conceptnota erkennen de vele inspanningen die er vanuit het beleid en vanop alle beleidsniveaus genomen worden om te komen tot een duurzaam mantelzorgbeleid. Een bezorgdheid is echter wel dat mantelzorgers voldoende bereikt zouden worden. Niet alle mantelzorgers weten dat ze mantelzorgers zijn, en daarnaast weten veel mantelzorgers niet welke ondersteuning er voor hen mogelijk is of hoe ze aan die ondersteuning kunnen komen. Bovendien is mantelzorg een containerbegrip voor heel uiteenlopende situaties en vaak hebben mantelzorgers dan ook oplossingen op maat van hun eigen specifieke situatie nodig. Het lokale beleidsniveau is het meest geschikt om die oplossingen te bieden én om mantelzorgers proactief te bereiken. De indieners van deze conceptnota zijn van mening dat de toegang voor lokale besturen tot persoonsgegevens van

¹⁷ Voorstel van decreet van Maaïke De Rudder, Katja Verheyen, Freya Saeys, Elke Sleurs, Katrien Schryvers en Koen Daniëls tot wijziging van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Opgroeien regie, wat de gegevensdeling met het OCMW en de samenwerking met de kraamklinieken betreft (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 870/1).

mantelzorgers een echte hefboom kan zijn om tot een proactiever en gericht beleid voor mantelzorgers te komen.

Ten eerste wordt gedacht aan de informatie die beschikbaar is bij de VSB. Het gaat dan enerzijds om de informatie over wie zwaar zorgbehoevend is, en anderzijds om de informatie over wie zich als mantelzorger bij de Zorgkas heeft geregistreerd. Het delen van persoonsgegevens van zwaar zorgbehoevend en mantelzorgers vanuit de VSB aan lokale besturen zal aan heel wat privacyvereisten moeten voldoen, zowel voor de VSB als voor de lokale besturen die de nodige machtigingen zullen moeten aanvragen. Het is evident dat er een juridisch traject moet worden uitgestippeld om dat verder uit te klaren. Ook op het vlak van ICT betekent een dergelijke gegevensuitwisseling een hele uitdaging.

Omdat mensen die een beroep doen op ondersteuning vanuit het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), geen gebruik kunnen maken van het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevend, moet dezelfde oefening bovendien worden gemaakt voor de informatiedoorstroming vanuit het VAPH.

Het federale mantelzorgstatuut is relatief recent in het leven geroepen. Daardoor kan verwacht worden dat die registratie momenteel minder volledig is dan de informatie die beschikbaar is bij de VSB. Wel staat er in de doelstellingen van het nieuwe mantelzorgplan dat het de bedoeling is om de verschillende mantelzorgstatuten te harmoniseren. Er kan op termijn dan ook onderzocht worden welke gegevensbron het best geschikt is om zo goed mogelijk de volledige groep van mantelzorgers te bereiken.

6. Beleidsvoorstellen

Concreet stellen de indieners van deze conceptnota voor om in een decretale basis te voorzien opdat gegevens van mantelzorgers – uiteraard binnen een afgebakend kader en met respect voor de privacy – kunnen worden gedeeld met lokale besturen. De volgende gegevens kunnen dan met de lokale besturen worden gedeeld:

- 1° de gegevens waarover de zorgkassen beschikken om mantelzorgers te kunnen bereiken. Het gaat om twee gegevensbronnen:
 - a) de persoonsgegevens van de mantelzorgers die zich bij de zorgkas hebben geregistreerd;
 - b) de persoonsgegevens van de zwaar zorgbehoevende, zowel in de thuissituatie als residentieel, via wie de mantelzorger bereikt kan worden;
- 2° de gegevens waarover het VAPH beschikt om mantelzorgers te kunnen bereiken;
- 3° minstens de bekende informatie over de leeftijd van de mantelzorgers op het grondgebied van het lokale bestuur in kwestie, zodat het lokale bestuur zijn aanbod daarop kan afstemmen.

Daarnaast willen de indieners van deze conceptnota nagaan op welke manier lokale besturen minderjarige mantelzorgers proactiever kunnen bereiken en hoe ze zicht kunnen hebben op het aantal jonge mantelzorgers op hun grondgebied, zodat er ook voor die groep een gepast aanbod kan worden opgemaakt, onder meer via de scholen.

Katrien SCHRYVERS
Maaïke DE RUDDER
Sofie MERTENS
Vera JANS
Joke SCHAUVLIEGHE
Loes VANDROMME